

Katarzyna Włodarczyk - Śpiewak
Katedra Mikroekonomii
Uniwersytet Szczeciński

WYPOSAŻENIE MŁODYCH GOSPODARSTW DOMOWYCH W DOBRA TRWAŁE JAKO JEDEN Z ELEMENTÓW JAKOŚCI ŻYCIA NA TLE KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

1. Uwagi wstępne

Jakość życia stanowi pojęcie wieloznaczne. Obecnie najczęściej utożsamiana jest z dobrobytem i dobrostanem. Wielowątkowość, różnorodność i złożoność pojęcia „jakość życia” najprawdopodobniej spowodowały, iż stało się ono przedmiotem badań wielu dyscyplin naukowych, między innymi takich jak: ekonomia, socjologia, politologia i statystyka. Jednocześnie podejmowane są działania w ramach różnych dziedzin naukowych, które mają na celu ustalenie sposobów pomiaru jakości życia, mierników wyrażania jakości życia, opracowanie metodologii badań oraz usystematyzowanie wiedzy na ten temat¹.

Badania nad jakością życia rozpoczęto w Polsce w połowie lat siedemdziesiątych. Szczególne znaczenie miały tutaj wyniki uzyskane w Ośrodku Badania Opinii Publicznej i Instytucie Filozofii i Socjologii PAN, których doświadczenia w latach późniejszych wykorzystywano w Głównym Urzędzie Statystycznym². Efektem ponad dziesięcioletnich prób było badanie przeprowadzone w 1988 roku przez Departament Badań Społecznych GUS, ZBSE GUS i PAN, w ramach którego „jakość życia określono jako ocenę stopnia zaspokajania potrzeb dokonywaną przez jednostkę, lub też jako poziom zadowolenia, jaki człowiek odczuwa z różnych sfer życia i dziedzin aktywności.” O zadowoleniu z życia decydować miały: rodzina, zdrowie, wyżywienie, miejsce zamieszkania, wykształcenie, czas wolny, kultura, wypoczynek, praca, sytuacja materialna, zabezpieczenie społeczne, bezpieczeństwo publiczne, życie społeczne i stosunki międzyludzkie, swoboda i prawa obywatelskie, sprawiedliwość społeczna³.

Na podstawie wyników pierwszego badania podjęto próby opracowania systemu wskaźników subiektywnych i obiektywnych, który pozwoliłby na określanie poziomu jakości życia i dokonywanie porównań w tym zakresie. Obecnie w różnych pracach przedstawiane są grupy wskaźników i mierników jakości życia. Jednym z najbardziej popularnych jest model wyróżniający pięć stanów: biologiczny, zawodowy, materialny, edukacyjny oraz społeczny. W ramach biologicznego stanu jakości życia bada się podstawowe potrzeby w zakresie wyżywienia, mieszkania, zdrowia, środowiska naturalnego i wypoczynku. Stan zawodowy opisuje warunki i czas pracy, a także sposób i system wynagrodzeń. Stan materialny związany jest z poziomem dochodów osobistych, spożycia, oszczędnościami, poziomem cen, wyposażeniem w dobra trwałe. Stan edukacyjny przedstawia oświatę, kulturę i sztukę, natomiast społeczny uwzględnia

¹ Por. m.in.: Metodologia pomiaru jakości życia, pod red. W. Ostasiewicza, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 2002, s. 9.

² Por. m.in.: M. Misiuna., Jakość życia w opiniach. Badania ankietowe, IFiS PAN, Warszawa 1976; Zalewska H. , Satisfakcje życiowe Polaków. Wstępne rozpoznanie z badań nad jakością życia, Aktualności Radiowo-Telewizyjne, OBOP SP,4. Za: Metodologia pomiaru..., op. cit., s. 41.

³ J. Rutkowski, Jakość życia. Koncepcja i projekt badania. Z prac ZBSE GUS i PAN, Warszawa 1987, Zeszyt 162. Za: Metodologia pomiaru ..., op. cit., s. 42-43.

bezpieczeństwo socjalne, patologie społeczne, więzi rodzinne, więzi społeczne i politykę⁴.

Istotną rolę przy ocenie jakości życia w ramach danego państwa odgrywają także wskaźniki makroekonomiczne i społeczne, które mierzone, obserwowane, odnotowywane w ramach określonych zasad mogą stanowić podstawę lokalnych, regionalnych i międzynarodowych porównań⁵.

Obecnie w literaturze funkcjonuje wiele pojęć jakości życia⁶. Jeżeli za podstawowe pojęcie zostanie przyjęta definicja, iż „jakość życia to stan satysfakcji, szczęścia, zadowolenia, płynący z całokształtu egzystencji, czyli: korzystania ze środowiska przyrodniczego, dobrego stanu zdrowia, pomyślności w życiu, pozycji społecznej, dobrobytu oraz konsumpcji”⁷ to należy dodać, iż przy tak pojmowanej jakości życia istotną rolę odgrywa zamożność. Zamożność gospodarstw domowych jest pojęciem bardzo szerokim, ponieważ obejmuje zarówno elementy o charakterze materialnym (czyli: dochody i majątek materialny) oraz niematerialnym (to jest: wykształcenie, zdolności, czas wolny i zdrowie)⁸.

Zachowania konsumentów na rynku dóbr trwałego użytku można traktować jako jeden z wyznaczników poziomu i jakości życia. Stan posiadania dóbr o trwałym charakterze odzwierciedla równocześnie ich spożycie. Zakupy artykułów wyposażenia gospodarstwa domowego z reguły dokonywane są w wyniku rozszerzonej oferty podażowej, chęci uzupełnienia stanu posiadania, zabezpieczenia się przed wzrostem cen lub spadkiem dochodów. Badania w skali mikro i identyfikacja poszczególnych segmentów konsumentów jest dokonywana na podstawie różnych kryteriów. Jednym z nich jest wiek konsumentów. Młodzi konsumenci i ich gospodarstwa domowe stanowią interesujący podmiot badań, gdyż nie są to konsumenci przywiązani do tradycyjnych zachowań rynkowych i utrwalonych zwyczajów nabywczych, a ponadto konsumenci z tej grupy wykazują wysokie zainteresowanie ofertą dóbr trwałego użytku na rynku z powodu

wyposażania lub uzupełniania wyposażenia swojego gospodarstwa domowego⁹.

⁴ Metodologia pomiaru ..., op. cit., s. 47.

⁵ Szeroko wskaźniki makroekonomiczne i społeczne w ocenie jakości życia omawia U. Siedlecka, w: Metodologia pomiaru ..., op. cit., s. 48-57.

⁶ M. in.: wg A. Sicińskiego: jakość życia to poziom i wzajemne powiązanie dwóch aspektów egzystencji ludzkiej – możliwości pełnego rozwoju jednostki (aspekt obiektywny) oraz zadowolenia życiowego (aspekt subiektywny), A. Siciński, Styl życia. Koncepcje i propozycje, PWN, Warszawa 1976, s. 15; wg A. Hodolego: jakość życia to zespół odczuć stanowiący indywidualną własność jednostki zależny od zmiennych ekonomicznych, pośredniczących, cech osobistych oraz czasu. Za: A. Hodoly, Jakość dóbr i usług a jakość życia, IFiS PAN, Warszawa 1973.

⁷ Cz. Bywalec, L. Rudnicki, Podstawy ekonomiki konsumpcji, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków 1999, s. 27-29.

⁸ G. Maciejewski, Zamożność gospodarstw domowych jako element jakości życia, w: Jakość życia w regionie, pod red. J. Karwowskiego, US, PAN, Szczecin 2003, s. 69.

⁹ Jako młode gospodarstwa domowe uznano takie, w których należące do nich osoby nie przekroczyły 35 roku

Celem niniejszego artykułu będzie zatem ocena poziomu wyposażenia polskich młodych gospodarstw domowych w dobra trwałe. Jednocześnie próba porównania z analogicznymi wskaźnikami stopnia zamożności gospodarstw domowych wybranych krajów Unii Europejskiej pozwoli na wskazanie podobieństw lub różnic, a w przypadku tych ostatnich na określenie przypuszczalnych kierunków zmian posiadanego wyposażenia, jakie powinny mieć miejsce w przyszłości w polskich gospodarstwach domowych.

2. Charakterystyka próby badawczej

Na podstawie badań ankietowych ustalono następujące cechy charakterystyczne młodych gospodarstw domowych województwa zachodniopomorskiego:

- a) WIEK: średni wiek kobiet wynosił 29,3 lat, zaś dominującą odpowiedzią było 29 lat. Średni wiek mężczyzn wynosił 30,7 lat, zaś dominanta – 32 lata. Średnia wieku dzieci wynosiła 6,9 roku, a dominanta: 6 lat.
- b) TYP RODZINY: małżeństwa z dziećmi stanowiły ponad 62%, małżeństwa bez dzieci -16,3%, około 11% to osoby samotne, prawie 6% samotne matki i 5% pozostałe gospodarstwa domowe.
- c) LICZBA OSÓB W GOSPODARSTWIE DOMOWYM: w 38% przypadków gospodarstwa składały się z trzech osób, prawie 25% to gospodarstwa dwuosobowe, 22,5% to czterech członków. Osoby samotne reprezentowały 11% całej populacji, natomiast pozostałe niecałe 4% stanowiły rodziny pięcio- lub sześciuosobowe (z tego 3,3% - 5 osób, 0,5% - 6 osób w gospodarstwie).
- d) CZAS PROWADZENIA SAMODZIELNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO: prawie 58% prowadziło własne gospodarstwo od 4 do 10 lat,

życia. Kryterium wieku określono na podstawie: D. I. Hawkins, R.J. Best, K.A. Coney, Consumer Behavior, Implications for Marketing Strategy, 4 th Edition, Homewood IL, Boston 1989, s. 220.

Referat przedstawia wyniki badań ankietowych. Badania ankietowe zostały przeprowadzone w miesiącach luty – kwiecień 2001 wśród grupy 423 gospodarstw domowych z województwa zachodniopomorskiego. Badania prowadzono w ramach grantu KBN w Katedrze Mikroekonomii, WNEiZ, US. W przeprowadzonych badaniach operatem losowania był spis adresów ludności województwa zachodniopomorskiego udostępniony przez Terenowy Bank Danych w Szczecinie. W celu wykorzystania zbioru jako operatu losowania z wykazu zostały usunięte wszystkie adresy, w których zamieszkiwała choć jedna osoba, która przekroczyła 35 rok życia. Na tej podstawie powstał operat losowania populacji młodych gospodarstw domowych województwa zachodniopomorskiego liczący 47751 adresów (dane ze stycznia 2001 roku). Jednostką losowania było mieszkanie (adres), które zamieszkiwali członkowie badanego gospodarstwa domowego. W trakcie losowania wyróżniono tutaj pięć typów miejscowości: wieś, miasta do 20 tysięcy mieszkańców, miasta od 20 – 50 tysięcy mieszkańców, miasta o liczbie 50 – 200 tysięcy mieszkańców oraz miasta o liczbie powyżej 200 tysięcy mieszkańców. Populację młodych gospodarstw domowych województwa zachodniopomorskiego podzielono na grupy według ich przynależności do jednej z pięciu wyróżnionych grup miejscowości. Przy losowaniu jednostek z każdej warstwy techniką doboru był wybór za pomocą liczb losowych. Każda z jednostek miała jednakowe szanse udziału w badaniach. W celu wylosowania próby badawczej wykorzystano możliwości oprogramowania Office, Excel 7.0. Aby określić liczebność próby badawczej przeprowadzono najpierw badanie pilotażowe. Za podstawową cechą różnicującą badaną zbiorowość przyjęto średni dochód w rodzinie. Na podstawie badania pilotażowego ustalono podstawowe charakterystyki statystyczne badanej populacji (średni dochód oraz wariancję badanej cechy). Otrzymane wyniki wykorzystano we wzorach na określenie minimalnej liczebności próby badawczej i po dokonaniu szacunków ustalono, iż minimalna liczebność próby badawczej powinna być wynosić 423.

- prawie 26% prowadziło samodzielne gospodarowanie krócej niż 3 lata, 12% od 11 do 15 lat, natomiast niecałe 2% powyżej 15 lat.
- e) MIEJSCE ZAMIESZKANIA: na wsi mieszkało 23,2% młodych gospodarstw; w miastach o liczbie mieszkańców do 20 tys.–19,6%; w miastach o liczbie mieszkańców od 20 do 50 tys.–17,5%; w miastach o liczbie mieszkańców 50 do 200 tys.–10,6%; w miastach o liczbie mieszkańców powyżej 200 tys.– 29,1%.
 - f) SYTUACJA MIESZKANIOWA: ponad 37% młodych gospodarstw posiadało mieszkanie własnościowe w domu wielorodzinnym, 17%-mieszkanie komunalne, około 14% mieszkanie spółdzielcze lokatorskie i około 16% własny dom, 16% wynajmowało lokale mieszkalne.
 - g) GRUPA SPOŁECZNO-EKONOMICZNA: biorąc pod uwagę główne źródło utrzymania, czyli sposób zarobkowania głowy gospodarstwa domowego ustalono, iż struktura młodych gospodarstw domowych pod tym względem kształtowała się następująco¹⁰: w 84% młodych gospodarstw domowych dochody pochodziły z pracy najemnej w sektorze publicznym lub prywatnym (poza rolnictwem); tylko 0,5% to gospodarstwa pracowniczo-chłopskie, w których dochody pochodziły z pracy najemnej oraz z pracy z użytkowanego indywidualnego gospodarstwa rolnego; 1% stanowiły gospodarstwa chłopskie, utrzymujące się głównie z pracy w użytkowanym przez siebie indywidualnym gospodarstwie rolnym; gospodarstwa domowe, w których podstawowym źródłem utrzymania była renta, stanowiły około 1,4%; 3,6% utrzymywało się z niezarobkowych źródeł, takich jak: zasiłki dla bezrobotnych, czy też stypendia lub alimenty; dla 9,5% podstawowym źródłem utrzymania były dochody pochodzące z prowadzenia własnej działalności lub wykonywania wolnego zawodu.
 - h) DOCHODY: przeciętne miesięczne dochody młodych gospodarstw domowych wynosiły 2424,88 zł. Najniższa wartość dochodów, jaka pojawiła się w odpowiedziach respondentów to 300 zł, a najwyższa - 44.000 zł.

3. Wyposażenie młodych gospodarstw domowych w dobra trwałe

Wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania jest, obok poziomu uzyskiwanych przez nie dochodów, istotnym czynnikiem informującym o poziomie i jakości życia badanych. Rodzaj wyposażenia, jego wiek, parametry techniczne, stopień zużycia zależy od wielu zmiennych zarówno o charakterze ekonomicznym (dochody, ceny), jak i pozaekonomicznym (liczba osób w rodzinie, dzieci, wiek domowników itp.).

Dobra trwałego użytku są przedmiotami konsumpcji o długim okresie użytkowania i dużej częstotliwości ich używania. Czas ich użytkowania zależy od rodzaju potrzeby, którą zaspokajają oraz tempa ich zużywania. Stan posiadania tych dóbr jest miernikiem poziomu ich konsumpcji w gospodarstwach domowych¹¹.

Proces innowacji technicznych i technologicznych powoduje, iż wyposażenie gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku podlega nieustannym zmianom. Z

¹⁰ Poszczególne grupy społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych zostały przedstawione za GUS, według: Budżety gospodarstw domowych w 1999 roku, Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa 2000, s. VII -VIII.

¹¹ J. Kramer, Konsumpcja w gospodarce rynkowej PWE, Warszawa 1997, s. 179.

reguły lepsza jakość nowych produktów na rynku zmusza konsumentów do wymiany posiadanego sprzętu na nowy. W ciągu ostatnich 10 lat pojawiły się dobra, które niegdyś decydowały o wyższym statusie materialnym, a dziś należą do podstawowego wyposażenia prawie wszystkich gospodarstw domowych. Do takich dóbr należą między innymi: telewizory kolorowe, pralki, czy też lodówki. Na podstawie przeprowadzanych badań przez GUS 99% polskich gospodarstw domowych posiada odbiornik telewizyjny, pralkę lub automat pralniczy, lodówkę lub zamrażarkę. W wykazach dóbr trwałego użytku publikowanych w źródłach statystycznych pojawiły się w ciągu ostatnich 5 lat jednocześnie nowe dobra, między innymi: komputer, mikrofalówka, zmywarka do naczyń, czy też zestaw do odbioru telewizji satelitarnej, które niegdyś były niedostępne dla konsumentów ze względu na niewystarczające dochody lub niedobory podaży rynkowej.

Liczba posiadanych dóbr świadczy o stopniu nowoczesności gospodarstwa domowego. Stanowi ona pewnego rodzaju drabinę, której najniższym szczeblem jest sytuacja, kiedy gospodarstwo nie posiada żadnego z wymienionych sprzętów, zaś najwyższy poziom oznacza posiadanie wszystkich wymienionych w ankiecie sprzętów¹². W badanej populacji młodych gospodarstw domowych z województwa zachodniopomorskiego nie było jednak takich gospodarstw, które reprezentowałyby skrajne poziomy nowoczesności.

W badanych młodych gospodarstwach domowych poziom wyposażenia w dobra o trwałym charakterze okazał się wysoki, co pozwoliło określić względny wymiar zamożności ankietowanych. Dokładnie wyniki dotyczące wyposażenia badanych gospodarstw domowych w przedmioty trwałe przedstawia tabela 1.

Podstawowe sprzęty wyposażenia gospodarstwa domowego, takie jak: telewizor, pralka, lodówka czy odkurzacz posiadała większość ankietowanych. Widoczny był także znaczny udział dóbr rzadziej spotykanych, których znaczenie w funkcjonowaniu gospodarstwa domowego wzrosło w ciągu ostatniego dziesięciolecia w wyniku naśladownictwa stylów życia krajów Europy Zachodniej. Do takich dóbr należały między innymi: zmywarki, kuchenki mikrofalowe, czy też telefony komórkowe. Dodatkowo wysoki był udział gospodarstw domowych posiadających samochody – ponad połowa badanych.

Przy analizowaniu stanu wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałe można dokonać podziału tych dóbr na następujące kategorie¹³:

- dobra standardowe, które są w zasadzie dostępne dla każdego gospodarstwa domowego w razie zaistnienia potrzeby i występują one u ponad połowy badanych z grupy;
- dobra o wyższym standardzie, które posiada 10-50% gospodarstw;
- dobra luksusowe, występujące u mniej niż 10% gospodarstw.

W badanej populacji młodych gospodarstw domowych do zestawu dóbr standardowych należały: telewizory kolorowe, magnetowidy i odtwarzacze, radia, radiomagnetofony, sprzęt hi-fi, pralki, lodówki, zamrażarki, rowery, samochody, odkurzacze i telefony komórkowe. Jak widać zestaw dóbr standardowych w młodych gospodarstwach domowych jest bardzo bogaty i zróżnicowany. Należy jednak pamiętać, iż przeprowadzone badania ankietowe pozwalają jedynie na określenie ilościowego

¹² K. Kuśmierczyk, Gospodarstwa domowe ludzi młodych jako segment rynku dóbr konsumpcyjnych, w: Rynek i konsumpcja – raporty z badań – rok 2000, pr.zb., IRWiK, Warszawa 2001, s. 183.

¹³ J. Kramer, Konsumpcja. Prawidłowości, struktura, przyszłość, PWE, Warszawa 1993, s. 161, 164.

wyposażenia i nie dają odpowiedzi na temat jakości posiadanego sprzętu, która także rzutuje na poziom tych dóbr.

Tabela 1

Odsetek młodych gospodarstw domowych posiadających dobro trwałego użytku.

Wyszczególnienie artykułu gospodarstwa domowego	Odsetek gospodarstw posiadających wybrane dobro trwałe
Telewizor kolorowy	97,2%
Odkurzacz	92,2%
Lodówka	91,7%
Pralka	91,3%
Magnetowid / Odtwarzacz	71,4%
Radiomagnetofon	67,4%
Telefon komórkowy	63,1%
Rower	62,4%
Zamrażarka	59,6%
Radio	59,1%
Samochód	56,5%
Sprzęt hi-fi	51,8%
Odtwarzacz CD	46,8%
Antena satelitarna	41,8%
Magnetofon	36,9%
Komputer	34,5%
Kuchenka mikrofalowa	34,3%
Maszyna do szycia	26,2%
Kamera video	18,7%
Zmywarka do naczyń	5,2%
Motocykl, skuter, motorower	4,3%

Źródło: opracowanie własne.

Dobra o wyższym standardzie w młodych gospodarstwach domowych to: anteny satelitarne, kamery video, magnetofony, odtwarzacze CD, komputery, kuchenki mikrofalowe i maszyny do szycia. Należy jednak zauważyć, iż przynależność części dóbr trwałych do tej kategorii nie wynika z ich standardu, czy kondycji finansowej gospodarstw domowych, ale raczej z przedstawionego wcześniej zestawu dóbr standardowych, ponieważ posiadając dobry sprzęt hi-fi, czy też radiomagnetofon nie ma już konieczności posiadania samego magnetofonu, czy też odtwarzacza CD.

Do dóbr luksusowych, na podstawie wcześniej przedstawionych założeń, w badanej populacji młodych gospodarstw domowych należały tylko zmywarki do naczyń oraz motocykle, motorowery i skutery.

Jednocześnie młode gospodarstwa domowe deklarowały chęć wymiany posiadanego sprzętu lub też nosiły się z zamiarem uzupełnienia go, szczególnie w przypadku dóbr mniej powszechnych. Wyniki obrazujące dążenia respondentów w kierunku zmiany wyposażenia swojego gospodarstwa przedstawia tabela 2.

Tabela 2

Wymiana lub zakup nowych artykułów trwałego użytku w młodych gospodarstwach domowych (w odsetkach).

Dobro trwałego użytku	Zamierzamy kupić po raz pierwszy	Zamierzamy zmienić na nowy	Nie chcemy kupować w ogóle
Antena satelitarna	5,9%	0,7%	51,5%
Kamera video	14,9%	0,2%	66,2%
Komputer	23,9%	0,9%	40,7%
Kuch. Mikrofalowa	9,5%	0,7%	55,6%
Odtwarzacz CD	7,6%	0,7%	44,9%
Rowery	8,5%	2,4%	26,7%
Samochód	10,6%	1,9%	31,0%
Sprzęt hi-fi	8,7%	0,9%	38,5%
Telefon komórkowy	5,7%	0,0%	31,2%
Zmywarka do naczyń	9,0%	0,2%	85,6%

Zródło: opracowanie własne.

Respondenci, którzy dążyli do posiadania nowych artykułów trwałego użytku, zarówno powszechnych, jak i o mniejszym znaczeniu w funkcjonowaniu gospodarstwa domowego, zamierzali dokonywać tych zakupów przede wszystkim na raty (33,7%) lub też za gotówkę (29,6%). Tylko niewiele ponad 10% nie zastanawiało się nad wyborem formy finansowania założonych celów, ponad 9% chciało skorzystać z kredytów, a niecałe 7% z pożyczek od krewnych i znajomych.

Uwzględniając wskaźniki poziomu wyposażenia badanych młodych gospodarstw domowych w dobra trwałe oraz kierunki zmian tego wyposażenia można wnioskować, iż poziom aspiracji tych rodzin obrazuje dążenia do upowszechniania się wzoru nastawienia na realizację wartości wyższego rzędu.

4. Wyposażenie młodych gospodarstw domowych w dobra trwałe w porównaniu z krajami Unii Europejskiej

Powyższe dane o wysokim poziomie wyposażenia młodych gospodarstw domowych w dobra trwałego użytku potwierdzają badania przeprowadzane przez Główny Urząd Statystyczny, według których w ostatnich latach w Polsce odnotowuje się poprawę wyposażenia gospodarstw zwłaszcza w zestawy do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieże), kamery video, sprzęt komputerowy, kuchenki mikrofalowe oraz urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej i kablowej. Wyposażenie polskich mieszkań w telewizory, pralki, magnetowidy, czy lodówki jest zbliżone do wyposażenia gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej. Także młode gospodarstwa domowe z województwa zachodniopomorskiego nie odbiegają od średnich zagranicznych. Jednakże występują również dobra, których gospodarstwa domowe w Polsce oraz gospodarstwa domowe młodych ludzi z województwa zachodniopomorskiego posiadają mniej w porównaniu z krajami Europy Zachodniej, a do takich dóbr należą: zmywarki do naczyń, kuchenki mikrofalowe, czy też samochody¹⁴.

Przeprowadzane najnowsze sondaże wykazują ponadto, iż polskie rodziny są przynajmniej o połowę biedniejsze niż gospodarstwa domowe z krajów Unii Europejskiej. O ile na Zachodzie w większości rodzin występuje samochód (średnio 72,5%) i bardzo często komputer (średnio 38%), o tyle polskie gospodarstwa domowe posiadające samochód stanowią około dwóch piątych wszystkich, a komputer – 14%. Prawie wszyscy Polacy posiadają natomiast w domu telewizor kolorowy (96%) i ten wskaźnik jest niemal

¹⁴ K. Głapińska, Porównanie dochodów indywidualnych, struktury spożycia oraz cen w Polsce i krajach Unii Europejskiej, w: Rynek i konsumpcja – raporty z badań – rok 2000, pr. zb., IRWiK, Warszawa 2001, s. 153.

zgodny z danymi dla gospodarstw Unii Europejskiej – 98%¹⁵. Dokładne dane o gospodarstwach domowych posiadających wybrane dobra trwale przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Gospodarstwa domowe wyposażone w niektóre przedmioty trwałego użytku (w %)

Kraj	Samochód	Magnetowid	Komputer
Francja	79	73	23
Niemcy	74	64	31
Austria	73	73	31
Szwecja	72	83	60
Irlandia	69	69	26
Holandia	68	69	59
Polska	42,7	46,3	14,3

Źródło: Dane: Polska 2001-02, UE – 1998-99. Za: Polacy na tle Unii, czyli jak żyją państwo Malinowscy. Strony internetowe: www.gazeta.pl >Unia Europejska > Skorzystaj na Unii.

Porównując dane z tabel 1, 2 i 3 można stwierdzić, iż poziom wyposażenia młodych gospodarstw domowych jest wyższy od danych liczonych dla ogółu polskich gospodarstw domowych. W przypadku niektórych dóbr różnice pomiędzy wskaźnikami były nieznaczne. Do takich artykułów trwałych należały: telewizory (różnica 1,2% na korzyść młodych gospodarstw domowych), odkurzacze (o 0,2% mniej w młodych gospodarstwach), rowery (o 2,3% więcej w młodych rodzinach), motocykle i skutery (o 0,4% więcej w młodych gospodarstwach). Tylko w przypadku trzech rodzajów sprzętów wyposażenia gospodarstwa domowego wskaźniki ogólnopolskie były wyższe niż w młodych gospodarstwach domowych i dotyczyły one: urządzeń do odbioru telewizji satelitarnej (w Polsce wskaźnik ten jest wyższy o 6,3%), lodówek (5,6%) oraz maszyn do szycia (największa różnica, bo wynosząca 19,7%). W pozostałych przypadkach dóbr trwałych poziom wyposażenia młodych gospodarstw domowych znacznie przewyższa wyposażenie liczone średnio dla polskich gospodarstw domowych. Szczególnie duże różnice widoczne są przy posiadaniu odtwarzaczy płyt kompaktowych (posiada je 47% młodych, a według danych GUS tylko 9,4% polskich gospodarstw domowych), sprzętu hi-fi (52% młodych, przy 34,5% polskich gospodarstw domowych), kamer video (które posiada 18,7% młodych i tylko 3,8% gospodarstw badanych przez GUS), komputerów (ma je 34,5% młodych, a według danych GUS 14,3% polskich gospodarstw domowych), zamrażarek (które posiada 40% polskich gospodarstw domowych, a w populacji młodych jest ich prawie o 20% więcej), a także kuchenek mikrofalowych (które ma 17% polskich gospodarstw, a wskaźnik młodych posiadaczy tego sprzętu jest dwukrotnie wyższy)¹⁶. U ponad połowy ankietowanych młodych gospodarstw domowych występuje samochód. Według danych GUS 47% polskich gospodarstw domowych posiada auto, zatem także w tym przypadku młode gospodarstwa cechuje wyższy standard. Ponadto tylko 6% polskich gospodarstw domowych planuje kupić samochód w najbliższym czasie (2002/03) i tyleż samo komputer¹⁷. W młodych gospodarstwach natomiast w stosunku do zakupu samochodu takie plany ma prawie 11%, zaś do zakupu komputera przymierza się 24%. Można zatem stwierdzić, iż poziom wyposażenia młodych gospodarstw domowych bliższy jest standardom europejskim.

¹⁵ Polacy na tle Unii, czyli jak żyją państwo Malinowscy. Strony internetowe: www.gazeta.pl >Unia Europejska > Skorzystaj na Unii.

¹⁶ Warunki życia ludności w 2000 roku, GUS, Warszawa 2001, s. 162.

¹⁷ Koniunktura konsumencka, GUS, Warszawa 2002, s. 28-29.

5. Podsumowanie

Pomimo tego, iż poziom wyposażenia polskich gospodarstw domowych oraz młodych gospodarstw domowych można uznać za wystarczający, to w stosunku do krajów Unii Europejskiej może pozostawiać on jeszcze wiele do życzenia. Bardzo często zdarza się, że procent gospodarstw domowych wyposażonych w dobra trwałe w Polsce jest dużo niższy od średniego w Unii lub też kształtuje się na stosunkowo niskim poziomie. Według szacunków przyjmuje się, iż poziom Grecji w kwestii wyposażenia gospodarstw domowych osiągnięty zostanie w Polsce za 16 lat, poziom Hiszpanii za 22 lata, a poziom zamożności zbliżony do Unii Europejskiej aż za 27 lat¹⁸.

Jednocześnie pojawiają się pewne cechy charakteryzujące kierunki dążeń polskich gospodarstw domowych w zakresie zmiany wyposażenie w dobra trwałe. Wynikają one przede wszystkim z zacierania się różnicy między dobrami podstawowymi i luksusowymi, czy też między dobrami standardowymi i ponadstandardowymi. Coraz trudniej jest mówić obecnie, które z przedmiotów trwałych w gospodarstwie domowym należą do dóbr podstawowych, a które stanowią luksusowe. W wielu przypadkach podział dokonywany jest w wyniku odczuć subiektywnych członków poszczególnych gospodarstw domowych.

Analogiczna sytuacja dotyczy tzw. „drabiny zamożności”, w której najniższy szczebel stanowi sytuacja, kiedy gospodarstwo domowe nie posiada dóbr trwałych, zaś najwyższy – kiedy posiada wszystkie wyróżnione w badaniach dobra. Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych, a także na podstawie ciągłych analiz dokonywanych przez GUS, PAN, IRWiK i inne placówki naukowo - badawcze można stwierdzić, iż w najbliższych latach będzie malał odsetek polskich gospodarstw domowych na najniższych szczeblach, zaś stopień i poziom wyposażenie ich będzie ulegał znacznej poprawie.

W młodych gospodarstwach domowych, ze względu na wiek i fazę cyklu życia rodziny w jakiej znajdują się te gospodarstwa, należy spodziewać się rosnących wydatków na dobra trwałe, jak i poziom wyposażenie. Jednocześnie należy przypuszczać, iż wyższa dynamika powinna mieć miejsce w przypadku dóbr bardziej nowoczesnych.

¹⁸ K. Głapińska, op. cit., s. 156.